

SXEDIO.E65

6/19 12 1922: ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΠΥΡΣΟΣ"

Όταν το **1917** ο Βλαδιμήρ Ιλιτς Λένιν ηγήθηκε της Οκτωβριανής Επανάστασης των Μπολσεβίκων εναντίον των Τσάρων της Ρωσίας και κήρυξε και την εξέγερση των λαϊκών μαζών, τα σύνθηματά του έπεφταν σε γόνιμο έδαφος στην Κύπρο που κατατρυχόταν από την καταπίεση των πλουσίων και των τοκογλύφων.

Τις ιδέες του Λένιν ενστερνίστηκε στην αρχή μια μικρή ομάδα Κυπρίων που πίστεψαν ότι θα μπορούσε και στην Κύπρο να σχηματισθεί ένα παρόμοιο κίνημα για να προωθήσει τη βασική του αρχή που ήταν να σταματήσει η εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Αυτή την περίοδο στην Κύπρο κυρίαρχοι του παιχνιδιού ήταν οι άνθρωποι της Εκκλησίας κυρίως και οι παλαιοπολιτικοί που νέμονταν τα πάντα στο νησί με μια βρετανική τοπική κυβέρνηση που κυβερνούσε δικτατορικά ουσιαστικά τον τόπο μέσω κάποιων πολιτικών οργάνων όπως ήταν τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια, που παραχώρησε στους Κυπρίους για να προωθεί "δημοκρατικά" τις θέσεις της.

Ένας από τους πρώτους κομμουνιστές ή από τους πρώτους που είχαν επηρεαστεί από την αρχή από την Οκτωβριανή επανάσταση στη Ρωσία, ήταν ο δημοσιογράφος Πάνος Φασουλιώτης, ο οποίος με την έκρηξη της ρωσικής επανάστασης έσπευσε να συγγράψει ένα άρθρο και το έστειλε στις εφημερίδες της εποχής- σύμφωνα με αφήγηση του ιδίου (Εφημερίδα Πυρσός **9.7.1923** εφημερίς σοσιαλιστική, όργανο του Κυπριακού Ερατικού και Αγροτικού Κόμματος, προδρόμου του Κομμουνιστικού Κόμματος **9.7.1923**).

Οι εφημερίδες όμως που ήταν ελεγχόμενες από το κατεστημένο και την Εκκλησία αρνήθηκαν να δημοσιεύσουν το άρθρο του κι αυτός αναγκάστηκε να

το εκδόσει και να το κυκλοφορήσει ως φυλλάδια και δωρεάν.

Εγγραψε ο Πάνος Φασουλιώτης το **1923** στο άρθρο του στον "Πυρσό", του οποίου ήταν διευθυντής, και το οποίο αποτελεί την πρώτη μαρτυρία για το Σοσιαλιστικό- Κομμουνιστικό κίνημα στην Κύπρο:

"Πριν έξη χρόνια-το **1918** είχε ανοιχτεί μια συζήτηση κατά πόσον υπάρχει Σοσιαλιστικό ζήτημα στην Κύπρο. Θυμούμαι πως δικό μου άρθρο καμιά κυπριώτικη εφημερίδα δεν δεχόταν να δημοσιεύσει, γιατί είναι γνωστό και φανερό πως αυτού του είδους τα μπακάλικα δεν μπορούν να δεχθούν άγνωστες μάρκες στις βιτρίνες τους και μάλιστα εμπόρευμα δικό μου, που πάντα κρύβει το δηλητήριο της μεγάλης αλήθειας, το τόσο επικίνδυνο στους πελάτες τους, απ' τους οποίους έχουν μεγάλα αυμφέροντα και κάθε λόγον να εξυπηρετούν και ευχαριστούν.

Αναγκάστηκα λοιπόν να βγάλω ένα παράρτημα με τον τίτλο "Παλιών Ειδώλων Γκρέμισμα" που το διένειμα δωρεάν και στο οποίο αποδείκνυα καθαρά και ξάστερα πως όχι μόνο υπάρχει εργατικό ζήτημα στην Κύπρο, αλλ' ότι ο τόπος μας από Σοσιαλιστικής απόψεως είναι μια πιστή μινιατούρα της Ρωσίας.

Εκεί η γη βρισκόταν ακόμη στα χέρια των ολίγων Πριγκήπων και μεγαλοκτηματιών, η δε μεγάλη μάζα των χωρικών ήσαν δυστυχησμένοι προλετάριοι εργαζόμενοι στα κτήματα των πρώτων.

Δωπέρα οι χωρικοί ήσαν μικροκτηματίαι, φαινομενικά οικονομικώς ανεξάρτητοι, στην πραγματικότητα δε σκλαβοι των **6-7** τοκογλύφων της Λεμεσού, των **10** της Λευκωσίας και των **2-3** των άλλων πόλεων.

Στην Ρωσία τα πλήθη των Μουζίκων και των άλλων δυστυχησμένων προλεταρίων εργαζόνταν σαν κτήνη επί αιώνας ολοκλήρους για να πλουτύνουν, καλοζούν και ακολουσταιίνουν οι ολίγιστοι ευτυχησμένοι. Πρίγκηπες της Πετρούπολεως και Μόσχα που είχανε δικαίωμα ζωής και θανάτου απάνω των και που τους μεταπουλούσαν σαν ζώα και τους ανταλλάσσαν

με ζώα.

Στην Κύπρο επί χρόνια οι διάφοροι χωρικοί εργαζόνταν καλλιεργούσαν την κτηματική των περιουσία που την νόμιζαν δική τους, ενώ συγχρόνως το αισχροκερδειακό τοκογλυφικό κεφάλαιο ενεργούσε απ' την άλλη μερικά ήσυχα και σύγουρα στις πόλεις για να κάμη μια μέρα τη γη των πρώτων δική του.

Τότε ρωτούσα στο παράρτημά μου: "Οι 6-7 κεφαλαιούχοι τοκογλύφοι της επαρχίας μας, αν ζητούσαν απότομα τα χρήματά των από τους χωρικούς θα περιήρχετο η αγροτική κτημοσύνη στα χέρια τους;".

Ενας άλλος πρωτοπόρος ήταν ο γιατρός Νίκος Γιαβόπουλος που ίδρυσε στη Λεμεσό το Εργατικό Κέντρο στη όπου οργανώθηκαν οι εργαζόμενοι σε διάφορα επαγγέλματα και στο οποίο δίδονταν διάφορες διαλέξεις γύρω από τα προβλήματα των αγροτών και εργατών και το οποίο είχε γίνει στόχος της κρατούσας τάξης.

Ο Γιαβόπουλος που γεννήθηκε στη Λεμεσό και σπούδασε ιατρική στην Αθήνα αναφέρεται από τον Αριστείδη Κουδουνάρη (Βιογραφικών Λεξικών Κυπρίων 1800-1920) και ως ο ιδρυτής της εφημερίδας "Νέος Άνθρωπος" και ως ο άνθρωπος που είχε αναλάβει την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Αυτό έγινε όταν ύστερα από παρεξηγήσεις που ενεφυλοχώρισαν απομακρύνθηκε ο Πάνος Φασουλιώτης και ανέλαβε ο γιατρός Γιαβόπουλος που είχε στην Κύπρο σύμφωνα με τον Γιάννη Λεύκη "Οι ρίζες ιστορική μελέτη, 1984 " το Καλοκαίρι του 1924 και είχε ανοίξει ιατρείο στη Λεμεσό.

Αυτοί δεν ήταν φυσικά οι μόνοι. Αξίζει να αναφερθούν μερικά άλλα στελέχη όπως οι Κώστας Σκελέας, Χαράλαμπος Σολομωνίδης, Χρ. Σαββίδης και ο αδελφός του Πλουτή Σαββίδης γνωστός ο Πλουτής Σέρβας (στέλεχος της νεολαίας αργότερα) Γ. Σολιάδης, Κώστας Δράκος, Χρ. Αρτεμίου, Λ. Χριστοδουλίδης, Κατίνα Τουμάζου (μετέπειτα Κατίνα Νικολάου) Πλούτων Τουμάζου, Γιάννης Λεύκης (Γιάννης Παπαγγέλου), Χρίστος Βασιτυλιώης (Βάτης) Χριστόδουλος

Χριστοδουλίδης, Κλειώ Χριστοδουλίδη και άλλοι.

Οι λίγοι πρωτοπόροι του Κομμουνισμού στην Κύπρο συγκρότησαν στη Λεμεσό ένα σύλλογο, σύμφωνα με τον Πλουτή Σέρβα, μετέπειτα Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου (Σούλας Ζαβού, τα πολιτικά κόμματα της Κύπρου στον 20ο αιώνα, εκδόσεις Καστανιώτη, έκδοση 2002) στον οποίο δόθηκε η ονομασία "Ναζωραίος", "με σοσιαλιστική υφή και σοσιαλιστικό χρώμα".

Τα μέλη του συλλόγου ήταν κατά τον Πλουτή Σέρβα μερικοί δικηγόροι και γιατροί ανάμεσα στους οποίους και ο μετέπειτα βουλευτής Γιάγκος Ποταμίτης.

Το κίνημα διευρυνόταν σιγά, σιγά αλλά σταθερά και σε μετέπειτα στάδιο η μικρή ομάδα οργανώθηκε, με χίλιες δυο δυσκολίες σε Κόμμα και στις 6/19 Δεκεμβρίου 1922 έδωσαν μάλιστα το παρόν τους με μια εφημερίδα, τον "Πυρσό" που κυκλοφόρησε στη Λεμεσό με διευθυντή τον Πάνο Φασουλιώτη.

Αρχικά το κόμμα παρουσιαζόταν ως "Κυπριακό Εργατικό Κόμμα", ο δε "Πυρσός" με σύνθημα "Κύπριοι γεωργοί κί εργατάι ενωθήτε" χαρακτηριζόταν από τον διευθυντή του ως εφημερίδα Σοσιαλιστική.

Το Κόμμα συνδέθηκε από τα πρώτα του βήματα με το βρετανικό Εργατικό Κόμμα.

Η εφημερίδα "Πυρσός" ήταν δεκαπενθήμερη και η χρονιά της συνδρομή ήταν έξη μόλις σελίνια.

Το πρωτοσέλιδο άρθρο της εφημερίδας θα μπορούσε να λεχθεί ότι αποτελούσε και την προγραμματική δήλωση του νέου κόμματος και των στόχων του που όπως τόνιζε θα ήταν η θεμελίωση της σοσιαλιστικής πολιτείας και ο αγώνας για δικαιοσύνη, ισότητα και αδελφοσύνη.

"Αναφερόταν στο πρώτο άρθρο της εφημερίδας για την έκδοση της:

"Το πρόγραμμα μας, ο σκοπός και η (οι) προσπάθειες μας είναι να οργανωθούν οι εργατικές και αγροτικές τάξεις, διότι μόνον διά της οργανώσεως θα κατορθωθεί η θεμελίωσις της Σοσιαλιστικής

πολιτείας, ξεύρουμε δε πως μόνη σοσιαλιστική πολιτεία μπορεί να εγγυηθή την οικονομική ανεξαρτησίαν εις όλους γενικά χωρικούς και πολίτες, πως μόνον οικονομική ανεξαρτησία όλων εξασφαλίζει την πνευματικήν και ηθικήν ανύψωση.

Διά να επιτύχωμεν του σκοπού μας, θ' ακολουθήσουμε πιστά τα διεθνή σοσιαλιστικά προγράμματα και ιδίως του αγγλικού Εργατικού Κόμματος εις το οποίον το ιδικόν μας κόμμα υπάγεται και σύμφωνα με τας τοπικάς ανάγκας το περιβάλλον, τα ήθη και έθιμα, την ιδιοσυγκρασίαν των ανθρώπων του τόπου μας, να επιτύχωμεν και ημείς όπως μια μέρα ο Κύπριος εργάτης και χωρικός χειραφετηθή και καταστή ικανός να εργάζεται για το ιδικόν του συμφέρον και όχι να γείνεται όργανο εκμεταλλεύσεως των άλλων. Επίσης θα επιδιώξουμε με τας διεθνείς εργατικάς βλέψεις να καταβάλωσι οι εργάται κάθε εξουσίαν.

Διά συστηματικής, ειλικρινούς και ευσυνειδήτου εργασίας, ανεξάρτητοι πρόσωπων ή κομμάτων και αποβλέποντες προς ένα σκοπόν, προς μίαν ευγενή ιδεολογίαν θα βαδίσωμεν με μεθοδικήν εργασίαν, με θάρρος και ψυχήν γενναίαν. Σαραβαλιάζοντες στον δρόμο μας κάθε εμπόδιον, κάθε δυσκολίαν και ξεριζώνοντας απ' τες ψυχές των αγροτών και εργατών την μούχλα της αμάθειας της πρόληψης την ψυχοπνίχτρα δύναμη, θα στρέψουμε τες σκέψεις τους εις άλλας κατευθύνσεις.

Θα διδάξουμε στους κυπρίους προλετάριους ότι έχουν και αυτοί δικαίωμα να ζουν σαν άνθρωποι κάτω από τον ήλιον, κι ότι οι ιδέες που οι παπάδες τους μπάσανε στο μυαλό πως η φτώχεια είναι από τον θεό κι ότι γενιούνται πλούσιοι και πτωχοί δεν είναι αλήθεια, αλλ' ότι γείνονται πλούσιοι και δημιουργούνται πτωχοί και ότι υπάρχουν καταδυναστεύοντες και καταδυναστευόμενοι, κεφάλαιον και εργασία και ότι ρίζα του κακού είναι το σύστημα η αγραμματοσύνη, η φριχτή αμάθεια του εργάτη, που αφίνει την μειονότητα να άρχη και να θεσπίζη νόμους σύμφωνα με τα συμφέροντα της και που

ξεσπούν εις βάρος του εις βάρος της πλειονότητας.

Διά καταλλήλων διαλέξεων, μαθημάτων και δημοσιευμάτων, θα κάμουμε την κύριον εργάτην ν' αποκτήση σσειδήσιν τάξεως.

Η έκδοσις της εφημερίδος μας, είνε το μεγάλο ξυπνητήρι που θα σημάνη το ξύπνημα της εργατικής ψυχής.

Ο "Πυρσός" είναι ο νέος ήλιος της χαράς, της δικαιοσύνης, που θα κάμη ν' αγαλιάσουν οι ψυχές των ειλωτών της Κύπρου.

Κύπριοι εργάτες, χωρικοί, όλοι εσείς που δεν πλουτίζετε, από εισοδήματα των των κεφαλαίων σας, ή των γαιών σας, των ενοικίων ή των τόκων σας, άνθρωποι που δεν ζήτε από τους κόπους και τον ιδρώτα των άλλων, αλλά από την εργασίαν σας, από τα χέρια σας, ενωθήτε ελάτε υπό τη σημαίαν μας, συντρέξατε στον αγώνα μας, τον αγώνα της Δικαιοσύνης, της Ισότητος, της Αδελφοσύνης".

Το νέο Κόμμα είχε τη "μαγιά" για να προχωρήσει. Κι' αυτή ήταν η εργατική τάξη και ιδιαίτερα η συντεχνία των κτιστών Λεμεσού που είχε ιδρυθεί από πολύ παλιά-από τα τέλη της δεκαετίας του **1910** και η οποία είχε δώσει σκληρές μάχες για να ορθοποδήσει και προωθήσει τα συμφέροντα των μελών της.

Για την ίδρυση της συντεχνίας αυτής έγραφε "Ο Πυρσός" την **1η Οκωβρίου 1923**:

" Ενα απόγευμα πριν **8** χρόνια περίπου, μια χούφτα νέων με φορέματα της δουλειάς σκονισμένοι με λασπωμένα και γυψωμένα χέρια αφήκαν απότομα την δουλειά τους, μαζεύτηκαν σε κάποιο μέρος κι είπαν "πρέπει με κάθε θυσία να καλλιτερέψουμε την θέση μας. Πρέπει να εργαζόμαστε να κοπιάζουμε, αλλά ν' αμοιβόμαστε αντάξια και να ζούμε σαν άνθρωποι, κι όχι σαν κτήνη".

Το πήραν απόφαση να κτυπήσουν την εκμετάλλευση πούχε φθάσει στο ακρότατο σημείον της απελπιστικής καταδυναστεύσεως. Οι νέοι αυτοί εργάτες ήσαν κτίστες. Δούλευαν **11** και **12** ώρες την

ημέρα, χωρίς σχεδόν καμμιάν ανάπαυση. Πολλές φορές διηγούνται πως και με κεριά τα βράδυα δούλευαν αδιάκοπα μέσα στους θεμελιούς κι επληρώνοντο **1 2/2, 2** και πολύ λίγοι **3** σελίνια την ημέρα.

Υπάκουαν στες διαταγές των εργολάβων και σκύβανε δουλικά την κεφαλήν στα προστάγματα των κεφαλαιούχων αστών. Τον χρόνον μόλις δουλέψουν οι εργάτες αυτού του επαγγέλματος **7** έως **8** μήνες κι υποφέρουν τες ζέστες του καλοκαιριού, το κρύο και με κίνδυνο της ζωής τους πωλούν την εργατική τους δύναμη, την τέχνη τους για ένα κομμάτι ψωμί.

Και η κατάστασή τους θα χειροτέρευεν; Και η ζωή τους θα γινόταν απελπιστικότερη και του υποζυγίου, αν οι πέντε δέκα νέοι δεν μαζεύονταν και δεν σκεφτόνταν να πάρουν την μεγάλη απόφαση της συνενώσεως. Μόνοι όπως ήσαν ο καθένας χωριστά αποτελούσε μια ενίσχυση, εξουθενωμένη μονάδα, χωρίς πρωτοβουλία, χωρίς θέληση, ανήξερη και αδύνατη στη διάθεση του εργολάβου και του κάθε εκμεταλλευτή.

Όταν όμως μαζεύτηκαν οι ολίγοι και αποτέλεσαν τον πρώτον πυρήνα τότε με τη σκέψη ελεύθερη και την ψυχή γεμάτη πόθο για την απελευθέρωση, ζήτησαν ένα αρχηγό, ένα πρόσωπο για ν' αναλάβη την διοργάνωση του σώματος του.

Εστρεψαν παντού το βλέμμα στα διηγορικά γραφεία, στους διαφόρους φιλανθρώπους, στους "εξέχοντας μεγαλουσιάνους" και γενικά σε κάθε σημαντική προσωπικότητα της πόλεως, μα φοβισμένοι από προηγούμενα, στενοχωρημένοι και με δυσπιστίαν στα ψεύτικα τους χαμόγελα και τες κενές τους υποσχέσεις στράφηκαν με σταθερότητα και πίστη στο Εργατικόν Κέντρον και εκεί οργανώθηκαν, συνασπίστηκαν με θάρρος και γενναιότητα τους προηγούμενους εκμεταλλευτές και καταδυνάστες κράζοντας τους άφοβα και τίμια είμαστε τώρα στην διάθεσή σας. Πουλούμε εργατική δύναμη, κοπιάστε στην ελεύθερη αγορά. Τόσα θέλουμε, τόσο αξίζουμε για να ζήσουμε με τες οικογένειες μας και να μη πεθάνουμε πεινασμένοι και κατερημωμένοι.

Επίσης σαν άνθρωποι που είμαστε θέλουμε και την ανάπαυση μας γι' αυτό η εργάσιμη ώρα θα είναι το οκτώωρο.

Εμείς σας δίδουμε τη δουλεά μας, την τέχνη μας κι εσείς εις ανταπόδοση μας πληρώνετε μας δίνετε τα χρήματά σας. Αυτό και μόνο. Καμμιά άλλη υποχρέωση κοντά σας δεν έχουμε, ούτε επιτρέπουμε σε κανένα να ανακατέβεται στις υποθέσεις μας.

Γι' αυτά θα φροντίζει η οργάνωση μας. Η συντεχνία μας, θα κανονίζει την πορεία μας, θα δίνει κατεύθυνση στις ενεργείας και πράξεις μας σύμφωνα με τα συμφέροντα μας, σε κανένα άλλο τίποτε πια δεν πιστεύουμε, δεν γελιούμαστε πια.

Ο καθένας στην κοινωνία μέσα κυτάζει το σφέρον του και τα δικά μας σφέροντα των εργατών, είναι τόσο πολύ διάφορα από τα δικά σας των εργολάβων, εμπόρων, ιατρών, δικηγόρων και όλων εν γένει των κεφαλαιούχων αστών τόσο πολυ διάφορα όσο το άσπρο αποτ ο μάυρο.

Οι εργολάβοι και όσοι κτίζουν θέλουν τον εργάτη να εργάζεται περισσότερη ώρα και να τον πληρώνουν ολιγώτερο, έτσι τους σφέρει ενώ στον εργάτη φυσικά σφέρει το αντίθετο, άρα υπάρχει μια πάλι σφερόντων μαζί μας δηλαδή διαφορά αφάνταστη, το ίδιοι με τους γιατρούς με τους δικηγόρους, εκείνων τα σφέροντα είναι: Να υποστηρίξουν και περιποιούνται τους πλουσίους από τους οποίους έχουν κέρδη εμάς ούτε μας λαμβάνουν υπόψη, είστε λοιπόν στο επίπεδο αυτό αντίθετοι, δύο τάξεις καθ' ολοκληρίαν διάφορες.

Αυτή είναι η πρώτη και μεγάλη ομάδα οργανωμένων εργατών. Η Συντεχνία κτιστών που δεν την επιμονή και υπομονή της, την μεγάλη της αυτοθυσία και αυταπάρνηση κατόρθωσε να διατηρηθή και να χρησιμεύση υπόδειγμα των άλλων εργατών και υπερασπιστής ειλικρινέστατος των εργατικών σφερόντων.

Η Συντεχνία Κτιστών ορθώνεται στην κοινωνία μας σαν μεγάλος φάρος που καθοδηγή τα καράβια της

εργατιάς που θαλασσοδέρνονται στα τρικυμισμένα πελάγη της εκμεταλλεύσεως κι ένα, ένα το φωτίζει και το μπάζει στο λιμάνι.

Δίπλα της στέκεται η συντεχνία των Μαραγκών, των Ραπτεργατών και δυο τρείς μικρότερες.

Κάθε εργάτης ας σκεφθή καλά, ας ανατρέξει στο παρελθόν, ας ιδή τα πρόωπα, ας προσέξει την τακτικήν που ακολουθούν, ας αποβάλη τες ραγιαδίστικες δουλόπρεπες αντιλήψεις, που τούπνιγαν ως τώρα την ψυχή, ας αποτινάξη την σκουριάν των προλήψεων κι απελευθερωμένος απ' όλα ας δη, ας ζητήσει σαν ελεύθερος άνθρωπος το συμφέρο του. Το συμφέρον του που δεν πρέπει σε κανένα πλούσιον αστό να βασισθή από κανένα τέτοιο όντος να μη το ζητήσει, γιατί οι τέτοιοι ζουν από το αίμα του και μονάχα καμμιά γελοία φιλανθρωπία συνηθίζουν να κάμουν, αλλά από τον εαυτό του, από τους ανθρώπους της επαγγελματικής του τάξεως να το ζητήσει και εκεί θα το βρη, και μόνον στο εργατοαγροτικόν κόμμα να βασισθή γιατί μονάχα απ' αυτό θα υποστηριχθή".